

DE CHRISTEN EN DE DEMOCRAAT

26 juni 1953.

Goedenavond vrienden.

Aan het begin van de avond moet ik natuurlijk een inleiding houden, dat kan nu eenmaal niet anders, dat is nog steeds noodzakelijk. En al is het dan ook oude koek, let er toch nog maar eens een keertje op, misschien dat het nog weer wat helpt om nog wat zelfstandiger te denken. Het is n.l. dit: wij bevinden ons nog niet in die gelukkige positie waarin je alle dingen weet, waarin geen enkele fout meer mogelijk is, waarin je kortom alles beheerst. Het is bij ons zo, wij streven naar een steeds groter wordende bewustwording en in dit streven zijn wij zeer zeker - dat is nu niet om te bluffen, maar dat wilt u toch hoop ik van ons geloven - een heel eind gevorderd sedert dat we de aarde hebben verlaten.

Dat hebben we inderdaad tot stand kunnen brengen, maar er zijn nog zulke grote gebieden die we nog verder moeten doorgaan, dat het ons nu eenmaal niet mogelijk is om te zeggen: wat wij hier vertellen dat is absoluut en zonder enige twijfel waar.

Er bestaat altijd een mogelijkheid - misschien maar een hele kleine - maar er bestaat altijd een mogelijkheid dat we de plank mis slaan. Daar komt bovendien bij dat wanneer we ons tot u wenden, we rekening moeten houden met uw wereld en daardoor worden ons zekere beperkingen enerzijds opgelegd, anderzijds worden wij gedreven tot het stellen van vergelijkingen bv., die speciaal in uw wereld thuis horen en ook daarbij zal dus een enkele fout wel eens kunnen passeren. Wanneer u ergens het niet mee eens bent, dan vinden wij het helemaal niet erg en wanneer u dat zeggen wilt dan zijn we u er erg dankbaar voor, mits u natuurlijk hieruit geen debat laat ontspruiten, daarvoor is een avond als deze niet geschikt.

Dan hebben we verder heel vaak het feit dat er vragen die rijzen soms terwijl wij bezig zijn met over een bepaald onderwerp te spreken. Zover als wij deze gedachte-impulsen op kunnen nemen, zullen wij die vragen meteen in het verloop van het onderwerp mee verwerken.

Dus u moet nu niet denken dat dit allemaal zomaar gaat, per slot van rekening ons werk vraagt een tamelijke inspanning, allereerst om het lichaam te beheersen dat we gebruiken en ten tweede ook nog om eventueel - waar we zelf misschien niet geheel ter zake kundig zijn - verbindingen elders te zoeken opdat wij kennis kunnen verwerven, zodat niet alles natuurlijk opgevangen kan worden, maar we zullen het proberen. En dan vinden we het erg prettig wanneer u een spreker - wanneer u een vraag heeft - even uit laat spreken.

Wanneer u verder op een onderwerp nog vragen hebt in te dienen, ach, houdt u er dan alstublieft rekening mee, een onderwerp moet een afgerond en afgesloten geheel zijn.

En een afgesloten geheel kunnen wij het beste krijgen wanneer elke vraag die niet bij het onderwerp thuis hoort of er slechts zeer zijdelings mee in verband staat, wordt bewaard totdat de "vragenrubriek" komt, die dan toch zo'n soort van geestelijke allerhande aan u uitdeelt.

En daarmee mag ik dan mijn inleiding besluiten.

Nu heb ik voor mezelf vanavond een onderwerp gekozen dat misschien toch ook wel uw belangstelling heeft. Aangezien er n.l. zo ontzettend veel wordt geschermd met het begrip "democratie", heb ik voor vanavond gekozen een onderwerpje "de christen en de democraat".

Daarin zou ik hun punten van overeenstemming, hun punten van tegenstrijdigheid etc. naar voren willen brengen. Ik hoop dat dit uw aller goedkeuring wegdraagt.

Wat is een democraat? Er is een tijd geweest dat men dacht dat democratie betekende "Gods water over Gods akker laten lopen", zorgen voor jezelf en de anderen de kans laten om het ook wel of niet te doen, precies zoals ze dat wilden, geen rekening houdende met de omstandigheden die de een nu eenmaal beter in staat stelt om zichzelf en eventueel zijn familie goed te verzorgen dan een ander. Dat dit natuurlijk niet de juiste opvatting kan zijn van democratie, zal ondertussen hoop ik aan de gehele wereld wel duidelijk zijn geworden. Maar wat is dan eigenlijk het kenmerk van een democraat?

Een democraat is een mens die erin gelooft het volk zelf te laten regeren. En het volk zelf laten regeren dat geeft natuurlijk moeilijkheden en zo komt de democraat dan over het algemeen tot een z.g. evenredige vertegenwoordiging en een bestuurslichaam. Een bestuurslichaam dat op zichzelf al weer de fijne kantjes van het democratisch leven wegneemt, want dit zal noodgedwongen maatregelen als bindend voor het geheel moeten treffen waar een groot deel van dit geheel het niet mee eens is. Toch blijkt het een noodzaak te zijn. Verder is een waar democraat iemand die de lasten van een ander niet alleen beschouwt als dienstbesogne, maar ook zelf iets mee wil nemen van die last van een ander, het is dus een gezamenlijk lasten dragen. En wanneer we zo de democraat getekend hebben, ik hoop met uw goedkeuring; als er iemand is die het er niet mee eens is, vertelt u het maar eerst eventjes. Allemaal het ermee eens zover? Dat is dus acceptabel. Nou, dan gaan we naar de christen toe.

Evenmin als we hebben gezegd: de democraat is iemand die tot een democratische partij behoort, zo kunnen we zeggen: een christen is iemand die een christelijke religie belijdt.

Een christen is iemand die christusgedachte verwerkelijkt in zijn leven, die dat tot basis maakt van zijn doen en laten. En als we dus zo de christen zien, dan valt ons onmiddellijk op dat deze christen is een bron van naastenliefde, een drager van de lasten van anderen, iemand die de Geest zeer zeker zoekt, maar in het zoeken van de Geest toch ook begrijpt dat het vaak noodzakelijk is soelaas in de stof te geven vóór men tot een geestelijke waarde kan komen. Het ideaal van een christen is de broederschap van alle mensen.

En niet zo maar broederschap zonder meer maar een broederschap waarin intens de relatie van mens tot mens wordt beleefd, waarin elke mens zorgt voor zijn broeder en zich beschouwt - iets wat Kaïn niet deed - als zijn broeders hoeder, maar niet als zijn broeders heerser.

Zo kunnen wij dan hieruit al direct de conclusie trekken dat een christen en een democraat zeer veel gemeen moeten hebben, want evenmin als Christus ooit de mensen heeft gedwongen, wil de democraat een medemens dwingen. Wanneer hij tot dwangmaatregelen overgaat dan verloochent hij hiermee reeds een deel van zijn democratie.

En nu vang ik hier de gedachte op dat mijn opvatting van democratie, zoals ik die naar voren breng, dan bedenkelijk grenst aan de anarchie, maar dat is niet waar. Anarchie zou het zijn indien elke mens voor zich leefde, desnoods ten koste van anderen, wanneer elke vorm van organisatie of samenwerking werd afgeschaft en het individu als heerser werd gezet, zover als eigen krachten daarvoor toereikend zijn. En dat is bij de democratie toch zeker niet het geval, want een democraat - zoals gezegd - voelt de verantwoording voor zijn medemensen, alleen hij zal trachten hen te leiden maar nooit hen te dwingen, vandaar dat - als u mij de opmerking toestaat - het bedenkelijk is wanneer een democratie een of andere partij discrimineert, ook wanneer deze partij gericht is in haar principe en streven tegen die democratie.

Zij kan zich daartegen keren door zodanige voorwaarden te scheppen dat die partij of die ideologie eenvoudig niet denkbaar is, daar ze geen verbetering kan brengen.

Dat zou voor een democratie de juiste weg zijn, het ingrijpen met geweld dunkt mij is minder democratisch, en ook minder christelijk, want ook voor de christen geldt het: "niet zult gij bekeren met het zwaard, maar ge zult brengen de blijde tijding die Ik u gegeven heb, gaande, lerende door alle landen, bij alle volkeren, opdat het licht des Heren brandde in alle harten".

Kijk, dat is nu een citaat dat is niet uit het Evangelie en het is zelfs niet van Christus, het is van een van Zijn leerlingen, bijna drie honderd jaar later. Het was een bisschop en die heeft het uitgesproken bij een wijding, een bisschopswijding, dus waar hij tezamen met enkele anderen een soort patriarch installeerde voor een groter gebied.

Nu zult u begrijpen dat wanneer de christen en de democraat naast elkaar staan, dat zij er niet toe over kunnen gaan elkaar te verloochenen. Ik kan mij geen christen voorstellen - ware christen - die niet democraat is, maar omgekeerd kan ik mij geen democraat voorstellen die niet de christelijke gedachte als de dringende noodzaak van het dagelijks leven in de stof aanvaardt. En daar bedoel ik helemaal niet mee dat de Boeddhist met neigingen tot democratie nu plotseling Christen moet worden omdat hij democraat wil worden.

Maar ik bedoel wel dit te zeggen; wanneer de christelijke gedachte en de christelijke weg wordt weggedrongen uit deze z.g. democratie, dan zien wij in plaats van democraten, demogogen ontstaan, afbrekers die geen enkele waarde heel laten, omdat ze alleen aan zichzelf denken en alle verantwoording slechts voor zichzelf aanvaarden, voor een ander echter geen enkel risico willen nemen. Ook daar moet dus de broederschapsgesest eerst heersen voordat een democratie mogelijk is.

En nu zult u begrijpen dat er in de wereld al heel wat dingen gebeurd zijn sedert dat de eerste staat zich een democratie, een volksregering noemde. Er zijn ontzettend veel richtingen geweest die lopen vanaf het meest linkse socialisme, ja zelfs het Stalinisme tot het uiterst rechtse fascisme die zich alle democratieën hebben genoemd, maar in veel van deze democratieën is het niet demos die regeert - niet het volk - maar is het een zeer kleine groep. Het beste zou ik u dat duidelijk kunnen maken in een vergelijking.

Er was eens een koning, een koning die buitengewoon wreed was en zelfzuchtig, maar hij was sterk en daarom morde het volk alleen, maar ze vielen hem niet aan. Zijn zoon echter was even zelfzuchtig maar slap. Hij viel op het schavot als een offer van de volkswoede.

En toen hebben die mensen uitgeroepen: nu zullen wij de regering van het volk tot werkelijkheid maken en men heeft communes gesticht. Twee jaar later was er een betrekkelijk kleine groep mensen omhoog gekomen uit dit volk en regeerde ondanks en tegen dit volk.

Want geloof mij, in de Franse revolutie is er veel bloed gevloeid en veel haat gezaaid door degenen die zich noemden ware democraten. Een Voltaire had dat misschien kunnen voorzien, maar toen hij het zag was het te laat. En Robespierre heeft het geweten, maar hij heeft het niet kunnen verhinderen, omdat hij ook zelf zo graag macht bezat en Danton was de dictator in zijn zuiverste vorm. Kijk, als u dat voorbeeld beziet, dan zult u begrijpen dat de naam democratie en de gedachte van het democratisch samenleven twee verschillende dingen zijn. Het is nu eenmaal altijd zo dat de sterkeren de zwakkeren zullen leiden.

De wereld waarin u leeft is samengesteld uit mensen die voor een groot gedeelte de kudde drang nog in zich dragen, die graag meelopen met een bepaalde richting of partij, omdat ze zich daar thuis voelen en dan deze besluiten aan deze partij, richting of religie verder overlaten. Dit is begrijpelijk en natuurlijk, want niet ieder kan sterk genoeg nadenken, niet ieder is in staat om bepaalde machtsmiddelen te hanteren, niet ieder kent de wetten van de economie, van sociale samenleving zo goed dat hij de juiste besluiten kan kiezen.

Maar, nu komt het grote "maar", daardoor krijgen deze leiders een macht die zij ontleen aan hun volgelingen en hun goede geloof juist in de democratische bedoeling van een dergelijke leider. Wanneer zo'n persoon dan overgaat tot het voeren van wat hij noemt een politiek die niet gericht is op datgene wat volgens zijn beloften hij tot stand zou trachten te brengen voor zijn medemensen, maar op het vervullen van een bepaald machtsverlangen in hemzelf, of het vervullen van een ideologie die uit hemzelf of een kleinere groep geboren wordt. En dan wordt demos geweld aangedaan, dan gaat het volk onder.

Bij een waar christen zou me dat zeer moeilijk lijken, ofschoon ik weet dat er heel veel christenen zijn die allesbehalve christen genoemd verdienen te worden, mensen die trachten met een hamer en een zwaard het christendom in te ranselen en het niet-christelijke uit te roeien, denkende dat men kweken kan een schone bloem wanneer men ze maar voldoende walst met een hele zware wals, en dat is dwaasheid.

Maar een echt christen die kan niet zien dat zijn broeder lijdt, daar is hij christen voor, in hem is dat grote medeleven dat hem maakt tot deelhebber aan de totaliteit van de mensheid.

En daarom zal de ware christen trachten om te helpen. Een waar christen zal zeker nooit trachten - wat sommige democraten nog wel eens gedaan hebben - om ten koste van de massa, als vertegenwoordiger van die massa, maatregelen tegen die massa te treffen.

Ook zal de christen niet trachten om onrechtmatige voordelen van de één zodanig te beknotten dat de ander daardoor - zonder eigen verdiensten - beloond wordt. Deze dwaze dingen duiken regelmatig op en zoals ik u zei, reeds in de Franse revolutie hebben we er heel wat van gezien. Ja, en als we nog verder terug willen gaan, dan kunnen we misschien de eerste poging tot een democratische samenleving zien in de eerste christengemeenschappen, die ook moesten mislukken door de zelfzucht van de mensen.

En nu moeten we die twee een ogenblik niet naast elkaar bezien alleen, wij moeten niet alleen de overeenkomst ontdekken, maar ook de tegenstelling.

In de democratie regeert de meerderheid en regeert de meerderheid in het algemeen ten koste van de minderheid. Er is een land, hier niet ver vandaan, waar men ook democratisch heeft geregeerd, met het gevolg dat veel arbeiders nauwelijks konden leven, waar die democratie nog bestaat maar met die democratie de meest gruwelijke slums stegen, waarin het leven niet meer menswaardig is. Die dingen verbeteren langzaam maar zeker, dat is waar, maar dit noem ik nog geen democratie. En het is nog niet zo lang geleden dat het in uw eigen land precies zo was. Want, laten we nu eens een ogenblik teruggaan tot in de tijd dat de

eerste socialisten de wankelende schreden zetten op het pad van de politiek, laten we eens denken aan een Domela Nieuwenhuis, laten we denken aan Troelstra. Hoe was het in die tijd? Was Nederland toen geen democratisch land? O, het was buitengewoon democratisch, zo democratisch dat demos geregeerd door het geld, het geld als meester koos, niet vrijwillig maar omdat er geen andere weg over was. Kijk, dat zal bij een waar christendom niet voor kunnen komen. Willen we verder gaan?

Uit naam van dat volk en in naam van dat volk werd een volk de afgrond ingedreven. Dat is ook nog niet zo lang geleden en dat is dan ook vlakbij gebeurd.

Wilt u andere voorbeelden? Een volk, wat verder hier vandaan zocht vrijheid, het wilde een regering van het volk voor het volk. Die regering is gekomen en zij werd door de zwakheid van een toenmalig vorstelijk geregeerd neergeknuppeld, neergeslagen en uitgefloten voordat ze ook maar een enkele daad had kunnen stellen. Toen heeft het volk - losgebroken - het recht in eigen handen genomen. Maar groeide hieruit een democratie, een volksregering?

Wanneer u raden die te eigen bate, ter bevrediging van eigen lusten, maatregelen treffen, willekeurig, die het leven en de goederen, de bezittingen, de eer van andere burgers betreffen, wanneer u dat democratie noemt, ja, maar dat was geen democratie, dat was de zelfzucht, de gepersonifieerde zelfzucht die tot uiting kwam toen de eerste geest van eenheid verbroken was. Ware christenen hadden al deze dingen niet kunnen doen.

En het is misschien tekenend voor deze wereld van u, dat er zoveel mensen zich christen en zo velen zich democraat noemen, maar dat zij - alsof een nieuwe toren van Babel herrezen is - elkaar niet verstaan. Dat komt omdat de woorden "democratie" en "christendom" hol en leeg zijn geworden. Misschien bloeien ze nog voort in het hart van enkele mensen, misschien zijn er nog de eenlingen die werkelijk christen, die werkelijk democraat zijn, maar in de massa verdwijnt dat en zien we het spotbeeld van zelfgerechtigheid, van minachting voor anderen, zien we het vaak genadeloos misbruiken van zwakkeren, en wat christendom betreft en wat democratie betreft. En toch zijn deze vormen het vrienden, die - wanneer ze terugkeren tot hun ware oorsprong - de enige zijn die uw wereld beter kunnen maken. Een duizendjarig rijk kan geen dictatuur zijn, een duizendjarig rijk dat moet leven eerst in de harten van de mensen voordat het naar buiten kan komen.

En zo is het christendom hol en leeg en is democratie een masker dat men elke willekeurige gedachte verbindt. Zijn er dan geen christenen meer? Ja, er zijn christenen, ook hier.

Er zijn mensen die zich misschien niet eens christen noemen, die een of andere vreemde profeet aanhangen, er zijn hier mensen die misschien afstand hebben gedaan van alle religie en die toch christen zijn, niet omdat ze zich zo noemen, niet omdat ze deze naam als erenaam dragen of gebruiken als rechtvaardiging voor hun daden, niet omdat ze met de hand in de bijbel voortdurend teksten aanhalen om elke daad te rechtvaardigen met een uit elkaar gedraaide spreuk. Maar omdat in hen iets leeft van die warmte, van die onpersoonlijke, die kosmische liefdekracht, die alle lijden tracht te helpen, die overal en te allen tijde zegt, zelfs daar waar onrecht werd aangedaan. En deze christenen, deze mensen die bewust of onbewust Christus' gedachte doorleven, die Christus' leer hebben gemaakt - zonder haar aan te halen en groots in haar boeken rond te zien - tot de daadwerkelijke basis van hun beleving van het zijn. Dezen zijn de democraten van de toekomst, zij zijn niet de christenen van de toekomst, want de christenen zijn er geweest voordat Christus op de wereld kwam en de christenen zullen er zijn in het Al wanneer deze aarde als een bar stuk rots rondwentelt rond een dode zon.

De christusgedachte en de christusgeest is universeel.

Maar democratie is iets specifiek aards. Zij zijn de democraten van deze wereld, degenen die niet eisen maar dienen. Al te vaak denkt de wereld en denkt de mensheid dat men zichzelf en misschien ook anderen een grote dienst bewijst door aan de gemeenschap eisen te stellen, maar zelden is men zich bewust dat elke eis moet worden gecompenseerd door een extra inspanning, door een extra goed beleven van de gemeenschapszin. Demos heeft demos vele gaven gegeven. De democratie in haar nieuwere, haar verbeterde vorm zou ik haast zeggen, heeft op de wereld veel goed gedaan, maar ook deze democratie kon tot waanzin worden wanneer zij geregeerd wordt door de zelfzucht van de massa.

Nee vrienden, als ik dit betoog ga besluiten - wat ik dan ook nu wil doen - dan kan ik maar één, één eindzin vinden. De eerste werkelijke democraat - en niet de eerste werkelijke socialist of communist, maar de eerste werkelijke democraat - was Jezus van Nazareth die niemand heeft gedwongen, die altijd heeft gediend en die Zijn leven heeft gegeven voor het welzijn van

de mensheid. En degenen die Zijn weg gaan, gaan de weg van een zelf aanvaarde gebondenheid, dit is de grootste vrijheid die er gegeven is. Zij en zij alleen die het verstaan zich in vrijheid te binden, zich te binden om de mensheid te helpen en te steunen en beter te maken, zij kunnen zich èn christen èn democraat noemen. Maar ik denk dat zij die namen niet gebruiken, maar dat ze stil verder gaan, helpende en kracht gevende, zoals eens Jezus ging door de velden van Galilea. En u? In u is een verlangen vrienden, naar een betere wereld, u allen verlangt naar vrede, naar rust, naar geluk, naar zekerheid. Welaan, indien u dat wilt hebben, leef als christen - als bewust christen - en u zult zien dat uit uw christendom de wereld wordt tot een ware democratie, die overvloed schept voor een ieder, die kracht geeft aan ieder die werken wil, troost geeft aan een ieder die lijdt en de wereld maakt van een hel van onzekerheid tot een paradijs waarin het leven is de grootste gave die de Schepper ooit kon schenken. Ik geloof niet dat één van u hier nog iets aan toe heeft te voegen. Mocht dit toch het geval zijn, wilt u het dan doen?

Reactie: Alleen dit wat Jezus zelf heeft gezegd: "die de meester onzes is, die zal uw dienaar zijn", dus geen heersing, maar wel de dienaar, de grootste onder ons zal dan ook wel de dienaar zijn.

Antwoord: Dat is hij altijd in de praktijk. De miljonair is de dienaar van de fabrieken en dus van de arbeiders die hem uiteindelijk zijn miljoenen verschaffen. Maar beschouwt hij zich als zodanig? Dat is de grote vraag, is hij dat bewust? De regeerders en heersers van deze wereld moeten zich bewust zijn van het dienaar-zijn, dienaar niet van een partij of van een groep, van een natie of van een bond van naties, maar van de mensheid en dan eerst zal er veel veranderen op de wereld. Ik geloof dat we hiermee kunnen besluiten vrienden. Ik wens u allen een goedenavond.

DE VIERDE DEMENSIE

Goedenavond vrienden.

Na dan dit eerste onderwerp dat behandeld werd naar onze keuze en naar onze inzichten, het tweede onderwerp naar uw keuze. Dus, als u zo goed wilt zijn om mij mee te delen welk onderwerp ik voor u mag behandelen, dan zal ik dit naar mijn beste weten en kunnen doen.

Reactie: De vierde dimensie zou ik graag behandeld zien.

Ja, de vierde dimensie. Dan zouden we eerst eens ons af moeten vragen: wat is een dimensie? Een dimensie is een afmeting m.a.w., elk vlak dat begrensd wordt door bepaalde lijnen heeft in elk van die lijnen een bepaalde dimensie. Bent u het daarmee eens?

Reactie: Ja.

Wanneer wij nu spreken over een vierde dimensie, dan zijn er veel mogelijkheden om die vierde dimensie aanschouwelijk te maken. De meest bekende is waarschijnlijk wel bij u, het bekende verhaal over Platland, waarin de mensen geen hoogte kenden en geen diepte, maar alleen breedte en lengte. En toen kwam er eens een keer iemand en die wandelde daar doorheen en plotseling verscheen hij in de huizen, hij verscheen in de straten, hij ging door de muren heen, dan zag hij er zus uit en dan zo. En de mensen dachten dat er een grote plaag was losgebroken van verschillende verschijnselen, omdat ze zich niet konden realiseren dat er eenvoudig een ander mens was die nog een dimensie meer had en dat deze dimensie dus eigenlijk normaal was, normaal bestond, een nieuwe loodlijn in het Al betekende.

En nu is het aardige dat de mensheid over het algemeen t.o.v. die vierde dimensie precies zo handelt. U weet allemaal dat de kabbala en daarmee ook de magiër en zelfs de evangelist spreken van de hoogte, de breedte, de diepte en de lengte, daarmee tekenende een viervlak, vier loodlijnen in de ruimte i.p.v. drie.

En dan komt men hier op aarde al heel gauw tot de conclusie: nu ja, dan zal die vierde dimensie wel zijn de tijd. En wij kunnen in zekere zin ook de tijd als een dimensionale waarde beschouwen, maar dan moeten wij ons toch eerst realiseren dat ze een verschijningsvorm is.

Wanneer u zegt: "dit is de lengte" en u wijst op de lengte van een stuk rails en "dit is de hoogte" en u wijst op een kerktoeren, dan realiseert u zich heel goed dat u hier een beperking uitspreekt en dat hoogte ook elders kan bestaan dan alleen in die kerktoeren en lengte ook wel ergens anders dan juist bij dit bed van rails. Dus tijd is eigenlijk geen dimensie maar het is iets dat met deze vierde dimensie gemeten zou kunnen worden. Hoe moeten wij ons dan vanuit de menselijke wereld deze dimensie voorstellen? Wel, de eenvoudigste methode is om te zeggen: kracht. Alle kracht kan omgezet worden o.a. in beweging, kracht kan omgezet worden in materie, materie in kracht en omgekeerd. Nu is tijd een verschijnsel dat bepaald wordt door beweging, het is dus een zekere kracht die de tijdsimpressie en het tijdservaren beheerst. Dit houdt in dat dus de tijdservaring betekent de onvolledige ervaring van een ander zijn, waarin deze tijd als een afmeting gebruikt kan worden om de aard van de dingen vast te stellen. Ik hoop dat ik tot zover ook nog begrijpelijk ben.

Het is nog niet zo'n heel eenvoudig onderwerp, Nu blijkt dat in onze wereld ook dimensies bestaan. En het eigenaardige is dat, ofschoon de tijd zoals u die kent voor ons wegvalt, daarvoor in de plaats komt toch een persoonlijk tijdservaren, waarbij de emoties, dus het gevoelsleven bepalend zijn voor de tijd die dan vergeleken met de uwe soms in één seconde miljoenen jaren kan betreffen, in een ander ogenblik een ervaring van miljoenen jaren en miljoenen levens in één seconde van uw tijd.

Maar hier is de tijd niet meer van buiten te meten, deze ligt in het individu. En nu blijkt dat wij verder ook nog andere dingen hebben, wij hebben een wil die vormend is voor de kracht, dus op de kracht inwerkt, maar die op zichzelf - blijkens alle uitingen in onze wereld althans - geen energie is. We zouden kunnen zeggen: die wil en de krachten die daarmee samenhangen, zijn dus weer een dimensie, en dan hebben we er al vijf.

Maar dan hebben we nog meer, want we hebben voor alle kracht eerst nodig de macht die deze kracht tot stand brengt, kracht is een uiting van macht of van vermogen. En dan hebben we er al weer één bij gevonden. En zo zouden we verder kunnen gaan, maar voorlopig zullen we maar zeggen dat er inderdaad maar vier dimensies zijn. Wanneer deze vierde dimensie nu kracht is, en deze kracht in haar verschillende vormen kan worden omgezet in uw wereld, dan betekent dit dat op een gegeven ogenblik een juiste aanwending van kracht evenzeer betekent een verplaatsing in tijd en ruimte. Tijd blijkt functioneel te zijn voor de ruimte, deze heeft dus de maatstaf waarlangs de beweging gemeten kan worden. Wanneer we dan weer verder gaan, dan komen we tot de conclusie dat de omvorming van de ene elementaire materie in de andere aard-elementaire materie - hier bedoel ik dus de kenbare atomen mee bv. - evenzeer een procedé is, dat natuurlijkerwijze zich afspeelt in de tijd.

Het bekendste is wel waarschijnlijk de radioactieve stof die bepaalde vervalperioden kent waarbij bv. een zekere vorm van radium een vervaltijd kent van ongeveer een tienduizend jaren, een andere vorm het doet in laten we zeggen zesduizend jaar - tussen de vier en de zes duizend jaar - en een andere vorm het doet in enkele dagen, terwijl ook nog wel een vorm bestaat waarbij de stof zichzelf door straling omzet binnen enkele minuten.

Nu zult u dus zien dat wij hier tijd met een krachtsuitstraling kunnen vergelijken en dat wij deze krachtsuitstraling dan ook weer terug kunnen gaan brengen tot een zeker verschil in verschijningsvorm. Dat betekent dus dat wanneer u bv. met een atoomchemie bezig bent en u speelt het klaar door een neutronenbombardement of anderszins - het eenvoudigste voorbeeld maar weer, uit lood goud maken - dan heeft u daarmee dus eigenlijk niets gedaan dan de tijd teruggezet of vooruitgezet. De vierde dimensie moeten wij dus allereerst beschouwen als een wereld van kracht en vermogen. En nu mag ik daar misschien - ik hoop dat dit duidelijk genoeg was, onze uiteenzetting over die vierde dimensie - maar dan mag ik hier misschien nog van onze kant een paar beschouwingen aan vastknopen.

Bij ons blijkt juist de kracht d.w.z. het vermogen dat men in zichzelf bezit, absoluut bepalend te zijn voor de verschijningsvorm die men heeft, voor de wijze waarop men zijn wil in beelden en in werkelijkheid om kan zetten, de wijze waarop men met elkaar in contact kan treden etc. Wij zouden dus kunnen zeggen dat onze wereld er een is waarin deze vierde dimensie een zeer grote rol speelt. U zou onmiddellijk daarop tegen willen werpen: ja, maar hebben jullie dan lengte, hebben jullie dan breedte, hebben jullie dan hoogte? Ja, nee, die hebben we niet. Trouwens in de overdrachtelijke zin waarin het daar even gedacht wordt, dat zou een heel raar gezicht zijn een stel geesten te zien die allemaal stevig de hoogte hadden, nietwaar.

Maar wat hebben wij dan wel in plaats daarvan? Wij hebben de mogelijkheid tot werken en die mogelijkheid van werken die wordt bepaald door de intensiteit waarvoor het werk kracht wordt gebruikt in een bepaalde cirkel of oppervlak.

Dit wil dus zeggen als ik hier zit te werken dat mijn werkingssfeer zeer beperkt is, maar dat, wanneer ik een arbeid neem die minder mijn aandacht vraagt, die mij meer vrijheid laat, dat ik waar kan nemen over een gebied van laten we zeggen ongeveer vijfhonderd vierkante kilometer, en daarin dus de grote veranderingen inderdaad waar kan nemen.

U zou dan kunnen zeggen dat dit dus mijn grootte is op dat ogenblik, mijn lengte plus mijn breedte. Nu kan ik dat waarnemen vanaf het standpunt van de maan en ik kan het ook waarnemen van vlakbij, ja zelfs uit de microwereld. Dit is dus mijn hoogte, deze zijn volkomen afhankelijk geworden van juist deze ene factor de kracht die ik bezit en ze stellen mij grenzen, ik kan dus niet groter zijn dan mijn kracht reikt, maar ik kan ook niet kleiner zijn dan mijn kracht reikt, ik kan mij niet op een kleiner gebied concentreren dan mijn bewustzijn mij toestaat. En hier heb ik dus een begrenzing gekregen waarbij de bij u bekende vaste dimensies voor mij zijn geworden variabele factoren van mijn bestaan, zoals de tijd wanneer deze niet gemeten wordt met het uurwerk maar aan de hand van innerlijke beleving.

U zult zich dus misschien voor kunnen stellen dat onze wereld een dimensie meer kent dan de uwe, of misschien nog anders uitgedrukt, dat wij ons van een van de bestaande dimensies meer dan u bewust zijn dat we daarmee kunnen werken, iets wat u nog niet kunt of zeer beperkt kunt. Dan komt daaruit natuurlijk naar voren dat wij als wezens onder geheel andere omstandigheden en condities leven dan u en dat brengt tevens weer met zich mee dat onze werelden elkaar kunnen kruisen, dat onze dimensies gelijk zijn, maar dat ons wereldbeeld wordt bepaald door de onderlinge verhoudingen juist van die dimensies, zoals bij u iets wat geen hoogte en geen breedte en geen lengte heeft, niets is, of hoogstens een wiskundig punt. U zult dus begrijpen dat onze waarderings voor verschijnselen, juist op grond hiervan ook heel verschillend zijn, dat onze opvattingen juist hierdoor, vaak zeer sterk van de uwe kunnen verschillen, dat ons hele leven en onze samenstelling een andere is.

Rest mij geloof ik alleen nog om hierbij op te merken dat u in uw denkvermogen deze vierde dimensie wel beheerst en kent, maar dat u haar nog niet zo beheerst dat u haar tot een feitelijk iets kunt maken in uw normale bestaan, uw voorstellingsvermogen geeft u niet de kracht om deze veranderingen feitelijk te maken, te maken in uw dagelijks bestaan.

En dat is wel het grootste verschil tussen mens en geest. Nu vrienden, daar heb ik dan de vierde dimensie zo'n klein beetje oppervlakkig belicht, uit elkaar gerafeld heb ik haar niet, want zou ik dat willen doen, dan zou ik mij met u moeten gaan verdiepen in wiskundige berekeningen en stellingen, iets waarvoor de wijze van werken op zichzelf zich al niet goed leent, ik zou verder te diep in moeten gaan en te diep technisch in moeten gaan op verschillende vormende omstandigheden in de materie en hun relatie tot kracht en het tijdsverschijnsel. Ik zou moeten gaan bewijzen hoe beweging de kern van alle dingen is etc.

En ten eerste reikt ons de tijd daar niet voor, ten tweede lijkt mij dit teveel van het goede op het ogenblik. Maar over wat ik gezegd heb, kunt u misschien nog een vraag hebben.

Dus als er iets over die vierde dimensie te vertellen is - vanuit uw standpunt - dan wil ik daar graag nog een toelichting aan vastknopen.

Vraag: Stelt de vierde dimensie u in staat om in deze besloten ruimte te komen, evenals iemand die over de derde dimensie beschikt kan komen in iemand die slechts twee dimensies kent?

Antwoord: Ja, dat is inderdaad juist, want kracht is voor ons geen materie maar een deel van ons leven. En zoals een druppel water zich zou kunnen bewegen door de hele oceaan en daar willekeurig in elke golf binnen kan dringen en daarmee meegaan, zo kunnen wij natuurlijk ook in elke uiting - of besloten ruimte volgens uw dimensie - ons zelf uiten, omdat deze ruimte juist gebouwd is uit beweging. Is dat duidelijk genoeg of is het een beetje een cryptogram geworden?

Reactie: U zegt dat u leeft in uw wereld uitsluitend door uw innerlijk bezit en dat kunnen we ook op onze wereld, het is feitelijk het hoogste streven dat mens en geest moeten hebben naar bewustwording.

Antwoord: Ja, dat is de conclusie die praktisch bij elke theorie weer voor de hand ligt, want waar geen tijd bestaat daar moet men zich bewust zijn om uit zichzelf een relatie te vinden tot het omringende, dus daar moet men zich eerst bewust zijn voordat men verder kan.

En dat is natuurlijk in onze wereld nog van veel grotere waarde dan in de uwe.

Een kind dat niet lopen kan, dat heeft maar een heel klein levensoppervlak, zodra dat kind gaat leren zich te bewegen wordt die levensruimte veel groter en een volwassen mens heeft praktisch de hele wereld ter beschikking, tenzij hij zich vrijwillig beperkt - of ja, vrijwillig daar wordt ook zo in gedachte tegen geprotesteerd, er is iemand die denkt: nou, ik zou ook wel eens een reisje willen maken, maar ik kan het niet betalen - maar laten wij dan zeggen dus, de omstandigheden u eventueel beperken, maar deze beperking geen lichamelijke noodzakelijkheid meer is. Voor het kind wel, het kan nooit een groter deel van de wereld gelijk omvatten dan het beleven kan en dat is zeer gering. Zijn kennen van die wereld is gehouden aan een bepaald aantal indrukken waardoor verschillen niet worden gezien etc.

Nu ja, zoals dat is, zo gaat het met u in de stof ook, dus u moet geestelijk volwassen worden ofwel bewust en als u dat eenmaal bent, ja, dan staat u steeds meer in contact met onze wereld, beter gezegd met de krachten zelfs die ook in onze wereld voor ons vaak nog onbegrijpelijk scheppend werken.

Nou, is dat ook duidelijk genoeg vrienden? Ja, dan zullen we ook dit maar besluiten.

Als er nog meer dimensievragen komen dan wil ik die verder graag toelichten. Alleen, vraagt u mij zo meteen niet hoe ze komen aan de driedimensionale film, of dat ook met de vierde dimensie te maken heeft. Dus, de "vragenrubriek" zal dat dan wel voor u in orde maken en ik blijf zelf voor dergelijke vragen nog in de nabijheid. Dan wens ik u verder een aangename pauze en een heel prettige avond toe.

VRAGENRUBRIEK

Goedenavond vrienden.

Dus u weet het, zuiver persoonlijke vragen daar gaan we niet op in voor de rest zullen we wel kijken wat we er van kunnen maken met de assistentie die mij gelukkig ter zijde staat.

Als dat niet het geval was dan zou ik voor sommige vragen misschien een beetje bang zijn, maar nu niet, dus.....

Vraag: Door een medium is gezegd dat er sferentoestanden zijn en dat dientengevolge er wel miljoenen sferen zijn. Wilt u nog eens vertellen wat u onder andere met sferen verstaat?

Antwoord: Ja, kijk eens, een sfeer dat is eigenlijk niets anders dan een bewustzijnstoestand en aangezien praktisch geen enkel wezen precies dezelfde bewustzijnstoestand heeft als een ander, zouden we dus inderdaad kunnen zeggen dat er een onbeperkt - praktisch onbeperkt - aantal sferen bestaat. Maar dan gaan we toch wel een beetje erg ver, want dan kun je ook wel zeggen: ik woon op dit plekje in de straat en een ander op dat plekje daarnaast, dus dat zijn verschillende plekjes, dus verschillende straten.

En zo zeggen wij voor een sfeer over het algemeen dit: een sfeer is een bewustzijnstoestand die door zo velen gedeeld wordt, dat daar een gemeenschappelijke wereld uit ontstaat. En zelfs wanneer we die rubriek nemen, dan vinden we de bekende negen sferen, vinden negen hoofdsferen, dat is zoiets, zo'n sfeer als de Verenigde Staten van Amerika. En daar heb je dan nog weer een aantal aparte staten in, die er wel in samen horen, maar die toch elk weer helemaal hun eigen, karakter hebben, dat zijn een soort onderafdelingen. En nu ligt het er maar aan hoe je het bekijkt. Degene die zijn eigen ervaren en leven erg belangrijk vindt die zegt: ik vind niemand die het precies met mij eens is, niemand die precies zo dit beleeft zoals ik dat doe, dus er zijn een ongeteld aantal sferen, terwijl misschien een ander weer gaat zeggen: ja, maar we leven allemaal in God, dus er is maar één sfeer n.l., in meerdere of mindere mate van God bewust zijn. En ze hebben allemaal op hun manier wel gelijk, maar ik geloof dat het meest redelijke is wanneer we zeggen: er zijn negen sferen tussen chaos en volledige Godsaanvaarding en elke sfeer is een bewustzijnstoestand.

In deze bewustzijnstoestand zien we dan een groot aantal verschillende mogelijkheden, zoals er in elk land verschillende steden zijn, elk met hun eigen karakter maar niet geheel onderling

onbereikbaar, terwijl de sferen zelf heel vaak voor personen die nog in een andere bewustzijnstoestand, een andere sfeer leven, zeer moeilijk te bereiken zijn. U kunt wel naar beneden je bewustzijn vernauwen, maar bewustzijnsvergroting die bereik je maar heel langzaam. Nu daar heb je dan de sferen. Is er nog wat over te vragen?

Reactie: Leiding; Het is wel in orde vriend.

Antwoord: Nu, ik ben blij dat het in orde is. Een pluim op je hoed doet je altijd goed.

Vraag: Een paar weken geleden gaf u een definitie van kunst t.w.: kunst is het aanvoelen van het ideaal binnen in het eigen ik en dit buiten het eigen ik op enigerlei wijze weergeven. Mag ik hieruit opmaken dat ieder ideaal van een ieder op willekeurige weergegeven op enigerlei wijze buiten haar of zijn eigen ik, kunst is?

Antwoord: Ja, dat is kunst, maar het is vaak een kunst om die kunst te begrijpen als je het ideaal niet kent of begrijpt. Wat de wereld over het algemeen kunst noemt dat is een soort kleinste gemene deler van gezamenlijk aanvaarde waarde, dus dat is zo'n poging om een aantal begrippen of gedachten zo uit te beelden dat iedereen er wel wat inziet.

Maar nu moet u maar eens naar een museum gaan, daar heeft misschien iemand "de vrijheid" willen schilderen en die heeft dat in een beetje onbeklede staat gedaan.

En als u dan dat ideaal "vrijheid" ziet en u ziet sommige mensen daarvoor likkebaarden, dan is die vrijheid die zij erin zien dan toch wel een heel andere dan die de kunstenaar bedoeld heeft. Ja, het is misschien een beetje cru gezegd. Het is erg duidelijk, maar op een andere manier is het veel te lastig. Dat kunt u zich allemaal voorstellen en omdat u zich voor kunt stellen, kunt u misschien begrijpen dat er tussen aanvaarden van kunst en het scheppen van kunst een groot verschil is. En wanneer we dus van artistieke waarden spreken en kunstwaarden, dat misschien het leven van een putjesschepper, die dat op een buitengewoon prettige, idealistische manier doet, die a.h.w. zichzelf uitleeft in zijn putjes scheppen, dat dat ook kunst is, alleen de doorsnee van de wereld is niet in staat om dat zo te begrijpen.

Maar het kan zijn dat er een collega komt en die zegt: kijk, zoals die vent die put nu schoonmaakt (gelach). Ja, en zo kan het zijn dat er een warhoofd komt die in een aanval van razernij een aantal verflokkers naar een onschuldig doek toesmijt om het dan verder een naam te geven, die heeft daarmee toch wel iets uitgedrukt, zijn onvermogen tot ideaal misschien. Als zodanig heeft hij iets wat in hem was naar buiten gebracht en in relatie tot degene die het voortgebracht heeft is het kunst. Maar het is de vraag of een ander die kunst kan appreciëren en waarderen, totdat er een gelijk gestemde geest komt en dan zal zo'n gelijkgestelde geest dat begrijpen, die erkent zichzelf daarin en die vindt het mooi.

Want geloof me vrienden, als je over kunst praat dan kun je er wel heel veel over zeggen, maar uiteindelijk zoekt een ieder in de kunst iets van zichzelf te erkennen, dan vindt je het mooi. Een gedachte, of een ideaal of een droom, het hindert niet wat, maar iets van jezelf dat moet je dan buiten je zien en dan kun je het beleven en in dat beleven wordt het voor u aanvaardbare kunst, maar ook als u het niet kunt aanvaarden, als het u volkomen vreemd is, is het toch kunst, zo zou ik het willen zeggen tenminste hoor.

Vraag: Dus een absolute kunst bestaat er.

Antwoord: Nee, de enige absolute kunst die zou bestaan die zou alomvattend moeten zijn en ik geloof dat de kunst, juist in haar uitingsmiddelen zichzelf beperkingen oplegt en dat de enige kunst die absoluut is misschien - heel misschien - levenskunst is. Levenskunst waarin het leven dus volkomen harmonisch met het kosmische bestaan zichzelf uitdrukt in een stoffelijke of geestelijke vorm, maar dan is die kunst ook de onmiddellijke relatie tussen het Al en dan zal je alleen de reactie krijgen dat iedereen zo'n geest of zo'n mens kan waarderen omdat ieder er een stukje van zijn eigen belangen, interesses en gedachten in terugvindt. Maar ik vraag me af of er ooit zo'n mens bestaan heeft of bestaan zal.

Vraag: Mag ik eens vragen: is dan alles kunst, ook dat bordje daar wat boven uw hoofd hangt?

Antwoord: Nou, als het de uiting zou zijn van een kunstenaar d.w.z. het uitdrukken van een innerlijke behoefte, dan zou het zeer zeker gebeuren in een naargeestige stijl van: "verboden" met Ozon's doodskoppen, en dreigende gezichten en een giftwalm van rook er omheen getekend, met daarboven nog een klein beetje van het klare zonnelicht dat volgens de

beschouwer dan heerst daar waar niet gerookt wordt. Maar zolang als dat een commerciële uiting is, die dus met het innerlijk niets te maken heeft, is het geen kunst.

Het is net zoveel waard als sommige schilderijen die aan de lopende band worden opgezet met een molentje hier, een boompje daar en nog een schaapje, en als je een gulden meer geeft krijg je er nog een schaapherder bij. (Vrolijkheid).

Reactie: Dat kunnen we toch nooit weten wat de persoon daarin beleefd heeft?

Antwoord: Nee, dat kunt u ook nooit weten en vandaar dat het eigenaardige van de kunst is dat zij pas tot beleving wordt wanneer ze in u leeft. En dat serieschilderijtje kan voor iemand kunst zijn, omdat het een deel van zichzelf, omdat hij daar een schoonheidservaren in heeft, maar dan kan het nog het godsgrouwelijkste knoeiwerk zijn, dat op de meest commerciële manier de wereld ingesmeten is met een mooi gouden lijstje erom voor de prijs van twee gulden en vijf en zeventig. Een ets van Rembrandt die verveelvoudigd wordt is geen kunst, kunst is de gedachte die erachter schuilt. En toch zou misschien de beschouwer van zo'n gedrukt etsje, met al z'n gebreken misschien en z'n typografische fouten, dan toch nog schoonheidservaren opwekken en dan is het voor die persoon meer waard dan een echt schilderij van ... ja, voor mijn part van Jansen en Tilanus, waar niemand iets van begrijpt, Maar elke uitdrukking van het eigen wezen dus is kunst.

En zo kan ik het me voorstellen dat op een gegeven ogenblik een vrouw die een lekker diner staat te koken voor haar man en voor haar kinderen, ook daarin kunst beleefd en kunst schept, alleen hoe kunstiger dergelijke producten zijn hoe gauwer ze verdwenen zijn.

Vraag: Hoe ontstaat multiple sclerose en is dit te genezen eventueel in gebedsgenezing?

Antwoord: Ja, dat is een ziekte, ik zal daar eens eventjes advies over inwinnen, want in mijn tijd ben ik in de geneeskunde nooit verder gekomen dan de Haarlemmerolie. (Hilariteit).

Ik zal het doorgeven en dan zullen we zo meteen wel eens kijken wat we daar voor antwoord op krijgen hoor.

Vraag: 1. Bezit onze persoonlijkheid reeds een geestelijk lichaam of ontvangen wij dit bij het verlaten van dit aardse lichaam?

2. Kunt u mij iets mededelen waaruit dit bestaat en of dit eeuwig is of ook vergankelijk of wel veranderlijk?

3. De toekomstvoorspellingen welke gegeven worden, hoe en langs welke weg worden deze verkregen? Vanwaar en waaruit komen deze gegevens?

Antwoord: Kijk eens, u heeft al een geestelijk lichaam, dat had u al voordat u in de stof kwam, want een geestelijk lichaam is noodzakelijk als middelaar tussen de ziel, de levenskracht en het lichaam. Een volledige uitstorting van een zielsbewustzijn in een lichaam, zou dit lichaam zodanig verheerlijken dat hier niet meer van een mens gesproken zou kunnen worden, ook de bewuste ziel zou niet in staat zijn zonder deze filter als het ware - dat is het geestelijke lichaam per slot van rekening - zich in de stof te uiten.

Waar het uit bestaat? Wel, het bestaat voor het grootste gedeelte uit de kleine deeltjes van de stof, dus uit de kleine delen als partikels. Ik weet niet of het duidelijk is, partikels en kwantums wordt hier gezegd, daar komt het wel het meest mee overeen, dus zeer kleine energie-eenheden op een bepaalde wijze onderling gebonden.

En daar zien we dan bovendien in wat grotere delen die onderling vaste verhoudingen aangaan en daardoor fungeren als een soort alles omvattend geheugen. Dat lichaam is dus ook veranderlijk want naar gelang je ervaren, zal de samenstelling van de kern veranderen, zal ook de uiterlijke verschijningsvorm van het geestelijke lichaam veranderen.

Van bewustzijnssfeer tot bewustzijnssfeer - om daar dan nog eens even over te praten - zullen we dus een ander lichaam hebben, een lichaam dat uit precies hetzelfde is opgebouwd, maar dat alleen een andere vorm heeft, dus het is veranderlijk.

Is het eeuwig? Nou, het is in ieder geval zo eeuwig dat het blijft voortbestaan zolang als er materie bestaat. En wanneer de hoogste graden van bewustzijn bereikt worden - vertelt men mij tenminste hoor, ik weet er zelf niet veel van - maar dan is dat eigenlijk in ruste, dus dat is volkomen in evenwicht en niet actief, maar wordt dan wel gebruikt als voertuig naar lagere sferen. En wanneer men in zo'n lager bewustzijn komt, dan moet men dus als het ware zekere delen van zich compacter samenvakken om daar te kunnen bewegen, om daar begrijpelijk te zijn. En zo verandert die geest dan wanneer ze door de sferen afdaalt dus weer van gestalte,

maar heeft het bewustzijn om zich weer vrij te maken en uiteindelijk weer naar dat absoluut vormloze terug te keren, waarin dus alleen nog maar sprake kan zijn van bestaan.

Is dat duidelijk genoeg gezegd zo, ja?

3. Dat is dan in dit geval "voorspellingen, waar haal je het materiaal vandaan en hoe kom je eraan." Nu kijk eens, als je een man over de straat ziet lopen en hij staat op het punt op een bananenschil te trappen, je weet bovendien dat hij haast heeft, dan is het heel gemakkelijk om te zeggen: hij ligt over een minuut op zijn neus. Wanneer wij de wereld zien, dan zijn er in die wereld bepaalde bewegingen die zeer langzaam gebeuren, die dus jaren in beslag nemen.

We weten bovendien dat er zekere invloeden op de aarde inwerken en dat zijn, ja laten we zeggen een soort cyclus, dus dat is zo'n steeds weerkerend iets, een steeds weerkerend aspect met kleine veranderingen. Wanneer je nu weet wat je grondmateriaal is, je weet onder welke omstandigheden het zich beweegt en zal bewegen de eerste tijd, en je weet wat er op die weg komt, wat voor bananenschillen daar gezaaid liggen, dan kun je dus zeggen: dat en dat zal er gebeuren en wel met zeer grote waarschijnlijkheid. Het zou natuurlijk kunnen zijn dat die man nog net zijn evenwicht zou houden, maar ik zeg: het is niet erg waarschijnlijk dat het gebeurt. En zo kunnen wij er dan ook heus wel eens met een voorspelling naast zijn.

Ik bedoel dat is nu niet allemaal: zo gebeurt het en anders niet, maar dat is zuiver, wij berekenen aan de hand van gegevens die wij u nog niet bekend mogen maken, wat de verhoudingen zullen zijn op bepaalde momenten. En dan zien we daaruit zekere verschijnselen naar voren komen en dan worden we geleid tot de conclusie: zo en zo zal het zijn.

Dus dat is onze manier om voorspellingen te krijgen. Het materiaal dat zijn dus eigenlijk de mensen plus de invloeden, plus de omstandigheden. Door die te combineren - rekening houdende met de traagheid van de massa enz. - kunnen we dan komen tot een resultaat dat behoorlijk zeker is en dat inderdaad toestaat om prognoses te geven op betrekkelijk lange termijn zelfs. Dus in sommige gevallen kun je dan een voorspelling doen dat je zegt: dat komt pas over honderd of over twee honderd jaar. En dan zou het mogelijk zijn natuurlijk, dat het niet doorging, maar dan zou in zo'n geval het grootste gedeelte van de wereld bevolkt moeten worden met heel wat andere mensen en dat is niet waarschijnlijk, nietwaar?

Dus zo komen we eraan.

En nu die kwestie van multiple sclerose. Ziekte ontstaan door lichte afwijking in het bloed, zeer sterk onder de prikkel van het zenuwgestel. Over het algemeen een verschijnsel dat zeer vaak voorkomt bij personen die laten we zeggen zeer temperamentvol zijn, een verschijnsel dat zich vooral voordoet wanneer bovendien grote vermoeienis is geweest.

Tenminste dat vertellen ze mij hoor, als het niet juist is dan tik je mij maar op m' n vingers, dan geef ik het compliment wel door.

Nou, en dan krijgen we verder nog het genezen in gebedsgenezingen; is dat mogelijk? Ja, het is mogelijk en wel om deze redenen: wanneer bij de gebedsgenezingen door een bepaalde sfeer de persoon vatbaar wordt voor het opnemen van een meer dan normale hoeveelheid levenskracht uit zijn omgeving, kan hierdoor een tijdelijk wegvallen van de verschijnselen ontstaan. Dit tijdelijk wegvallen van de verschijnselen kan dan, wanneer de zekerheid van genezing in de mens leeft, leiden tot een uiteindelijke volledige of praktisch volledige genezing. Het is dus mogelijk.

Reactie: Dank u wel.

Vraag: Ik heb er over nagedacht over die democratie, waar de eerste spreker het over had. Het is dus een volksregering, maar hoe wil de massa - waarvan in het algemeen wordt gezegd, de domme massa - regeren? Die moet dan toch een hoofd kiezen.

En nu hoor ik al zeggen: dan maar geen dictator, dan maar veelhoofdig.

Veelhoofdigheid dat hebben wij nu gezien wat we op het ogenblik hebben; dat is ook zeer wankel. Hoe krijgen we dan de juiste weg?

Antwoord: Ja, weet u, het is eigenlijk deze keuze: bij veelhoofdigheid zijn de hoofden nogal wankel. En bij éénhoofdigheid is het hoofd wel vast maar het hele volk is wankel.

Dus een veelhoofdigheid heeft de voorkeur en waarom. Zolang als er veelhoofdigheid is, zullen wij zien dat er niet één lijn gevoerd wordt, daar heeft u gelijk in en dat dus de resultaten langzamer bereikt worden. Maar door dit langzamer bereiken zal voor een groot gedeelte een gemakkelijker aanvaarding door het volk het gevolg zijn.

De tot stand gekomen beslissingen en besluiten zijn - ook al weer door de veelhoofdigheid - altijd nog weer vatbaar voor een revisie, wat bij éénhoofdigheid niet het geval is.

Want als een staat één hoofd heeft dan wordt dat een soort burger-paus, nietwaar, die mag geen fouten maken en maakt het wel fouten nu ja, dan wordt hij de laan uitgestuurd.

Nu ja, dat in het gunstigste geval. Vroeger toen vierendeelden en pekelden ze die mensen ook nog wel eens. En u weet zelf hoe het heel veel van deze éénhoofdige regeringen is vergaan. Een éénhoofdige regering zou heel goed zijn als zij kon berusten op de volgende condities.

Ten eerste: dat ene hoofd dat heeft werkelijk het vertrouwen van het hele volk; eerste noodzaak. Ten tweede: dit hoofd blijft persoonlijk bestuurder en bouwt geen bestuursapparaat op dat afhankelijk is van zijn wil alleen. Wanneer dat gebeurt n.l. dan kan er één goede dictator zijn en dan komt nr. 2 en dat is een pure slechte, maar die heeft het hele apparaat en die draait het volk de nek om voordat hij één stukje macht prijs geeft.

Begrijpt u, daar is een groot gevaar bij. Dus dictatuur - of we kunnen ook zeggen het absolute koningschap - is te zeer afhankelijk van het hoofd. En dan zult u zelf toegeven dat een goed hoofd noodzakelijk is om te leven, nu ja, laten we zeggen om dan een beetje behoorlijk te leven. Maar aan de andere kant, als dat hoofd alle energie van armen en benen wegtrekt, dan krijg je op het laatst een gedrochtje met een waterhoofd. En dat is nu hetgeen waar menige dictatuur op lijkt: het volk verarmt, mergelt uit, heeft geen vrijheid meer, kan niet meer zelfstandig denken, wordt volkomen aan de band gehouden, het mag wel eens een keertje een uitje maken van de baas en aan een boompje snuffelen, maar dan toch in ieder geval aan de band. Dus daardoor vervaagt de zelfstandigheid van de massa.

En u zegt zelf: die massa is al dom. Nu ja, kijk eens, als die massa toch al dom is, zoveel te meer reden om haar verantwoording te geven, want als je haar geen verantwoording geeft, dan krijgen we te maken met een inderdaad redeloze en daardoor ook reddeloze massa.

En dan wordt zo'n reddeloze en redeloze massa de speelbal van elke handige jongen die ze toevallig het halsbandje om weet te doen. En dat is heel erg, terwijl juist een veelhoofdige regering, zwak als ze misschien mag zijn - dat geef ik onmiddellijk toe - toch in ieder geval het grote voordeel heeft dat ze veel meer dan de dictator afhankelijk is van de volksgunst, ze zal dus te allen tijde rekening moeten houden met de wensen van het volk, van die domme massa en zal door de verwerkelijking daarvan op de beste wijze, de belangen van die massa dan ook het beste kunnen dienen. Ja, nu ben ik op mijn stokpaardje terechtgekomen, daarom maak ik er zo'n speech van, maar ik geloof wel dat het duidelijk is, of nog niet?

Reactie: Ja.

Antwoord: En dan nog één ding. Het is met de meeste alleenheersers zo, ze zijn wel het hoofd, maar onder dat hoofd, vlak daaronder, daar zit zo'n nekje en zoals het nekje draait knikt het hoofd. Dus het is ook nog heel vaak zo: de dictator is een soort scheggebeeld en wat er achter zit dat moet je maar raden. Bij een meerhoofdige regering die sterk onder invloed en onder de druk van het volk staat, zal je ook niet alles weten wat er achter schuilt, maar dan toch in ieder geval het meeste. En als je dat niet weet dan merk je het op een gegeven ogenblik wel, hetzij in je portemonnee of aan de voorraad in de winkels of aan iets dergelijks.

En u weet, als je - vooral hier in Holland - een Hollander aan zijn portemonnee komt dan is dat nog veel erger dan wanneer je hem aan zijn geloof komt. Zijn er nog meer vragen?

Vraag: Ja, u had het zojuist over die wensen van de massa, daar moet zoveel mogelijk aan tegemoetgekomen worden. Maar die wensen zijn over het algemeen zo dat ze een volk ten ondergang brengen. Hoe wilt u dan daaraan tegemoetkomen?

Antwoord: Nou, dat ben ik nu niet helemaal met u eens.

Reactie: Dat is prettig, dan kunnen we er over praten.

Antwoord: Kijk eens, laten we het maar weer eens heel eenvoudig stellen.

U zegt: ik wil drinken, hè, die grote borrels, grote bellen en ik wil drinken zoveel als ik wil en als ik kan, en u gaat aan de gang, dan heeft u de volgende dag een liederlijke kater, die u heel duidelijk en mauwend vertelt dat drinken niet gezond is. Als je dan toch die kater hebben wilt, nu ja, dan ga je eraan ten gronde. Maar de meeste mensen die een behoorlijke kater hebben, die zweren zichzelf dat ze niet meer zullen drinken, nietwaar, en dat houden ze dan meestal ook wel een paar uur vol. Zo gaat het nu met een volk ook.

Als je een volk bepaalde wensen onderdrukt dan gaan ze steeds nog denken dat dat het enig juiste is dat dit de mooiste weg is en dat het niet beter zou kunnen dan zo. Laat ze rustig met mate, want als rem moet dan de regering fungeren op die wensen, laat ze met mate de nadelen aan de lijve ondervinden. Is het een volk dat waard is om te overleven, dan komen ze er overheen en dan zijn ze beter en sterker en wijzer dan tevoren, die hele massa.

En als we zo zijn dat ze zichzelf ten onder willen brengen, dan kan de beste regeerder er ook niets aan doen, want dan gebeurt het toch. Zo zou ik dat zien, hoor.

Reactie: Ja, dan zou ik eraan toe willen voegen - dat met die borrel dat is wel duidelijk en dat is ook wel goed merkbaar ook de volgende dag - maar er zijn zoveel kleine mensen die op den duur al alles ondermijnd hebben, voordat ze tot het besef komen dat ze daarmee naar de chaos toegaan.

Antwoord: Juist, en wat is dus de taak van een regering in dezen - wat ze dan ook wel doet hoor - om zolang als het maar kan iedereen zijn zin te geven, nietwaar, en als het nu werkelijk een ogenblik niet meer kan, de gevolgen ineens - terwijl het eigenlijk nog niet nodig is - op dat volk in te laten komen. Laat ze er maar eens even tegenaan lopen, dan begrijpen ze misschien dat het zo niet verder gaat. Dus dat is nu eigenlijk de taak van een regering.

Daar waar ze de goede kant uitgaan, door het geven van een premie - van een beloninkje als het ware - ze aan te moedigen om voort te gaan, ook al is dat op het ogenblik door de toestand eigenlijk nog niet gerechtvaardigd. Aan de andere kant - waar ze de verkeerde kant uitgaan - het gunstige moment afwachten om ze alle nadelen van hun wensen te laten ondergaan en dan te zeggen: nou zal ik je eruit helpen want zo en zo hadden we het moeten doen. Dan kan die massa zeggen, ja of nee. Zegt men nee, dan is de regering geen regering meer, nietwaar? Maar negen van de tien gevallen hebben ze dan nog zo'n kater dat ze "ja" zeggen. En als ze "ja" gezegd hebben, komen ze niet zo hard op hun woord meer terug en dan werken ze weer in de goede richting. Want, u zegt het nu zo, maar we zullen het toch met elkaar eens zijn dat al die kleine wensen van de massa, zoals u ze noemt - hier in Nederland bv. - Nederland al lang in de afgrond hadden moeten brengen, waar of niet?

Reactie: Nou, misschien nog een tijdje!

Antwoord: U bent optimist. Maar u zult dus begrijpen dat hier op een gegeven ogenblik ingegrepen werd. Dit ingrijpen dat kwam uit de noodzaak van de regeerders om met meer dan alleen met het volk rekening te houden. Daardoor betaalt u veel meer belasting dan eigenlijk nodig is, alleen maar om te voorkomen dat u die dubbeltjes uitgeeft voor dingen waar u niets aan heeft en waar u het land mee ten gronde zou kunnen richten.

En daarom krijgt u een hele hoop zekerheid die u misschien zelden of nooit gebruikt maar die aan de andere kant nodig is, wilt u onder deze omstandigheden verder kunnen leven.

En nu geef ik direct toe dat ze ook wel eens een beetje te ver kunnen gaan, dat hebben ze verschillende keren gedaan en fouten maken is menselijk. Nu ja, wij doen het ook nog wel eens hoor, maar uit die fouten leren ze. En als ze daar nu genoeg uit geleerd hebben, dan zal je zien dat zo'n volk er weer snel bovenop komt.

Waarom denkt u dat Duitsland er zo snel bovenop is gekomen, tenminste in het Westen?

Om de doodeenvoudige reden dat dat Duitsland zo de gevolgen van zijn eigen wensen en verlangentjes heeft ervaren en van zijn stilzwijgend dulden en goedkeuren, dat in die chaos Duitsland heeft gezegd: ja maar, nu moeten we dan toch eerst eventjes de handen aan de ploeg slaan want anders gaan we er aan onderdoor, afrekenen doen we later wel, daar is nu geen tijd voor. Als Nederland dat ook had gedaan, dan had het er ook nog beter voorgestaan.

Maar Nederland is nog aan het afrekenen en dat moet Nederland weten. Alleen zeg ik dit met Nederland: aan de ene kant zijn ze reuze vlug om de schuld die een ander tegenover hen heeft te innen en ze zijn veel te traag om de schuld die ze aan een ander hebben, te voldoen.

En nu is dat op het ogenblik een toestand, er zijn een hele hoop moeilijkheden, die moeilijkheden hebben toestanden geschapen die nog veel meer moeilijkheden baren.

En dan zullen ze op een gegeven ogenblik over hun bezwaren en over hun eigen waan en over hun eigen dunk en "we kunnen het nu toch niet goed toegeven dat we zulke stommiteiten hebben uitgehaald", zullen ze overheen moeten stappen, willen ze niet ten onder gaan.

En dat zullen ze doen. En dat volk van Nederland? Dat volk van Nederland dat doet altijd mee, maar nooit zo sterk als de regering, het loopt er altijd achteraan. En daarom kunnen we zeker zijn dat, als de regering de afgrond ziet, dat volk nog net zover vóór die afgrond is, dat het kan blijven staan, begrijpt u?

Reactie: Neen, ik begrijp dat niet want ze stappen er niet overheen, ze stappen weg en dan komt een volgend stelletje die het dan nog weer een klein beetje beroerder doet en dat volk loopt naar de afgrond toe.

Antwoord: O, u gaat dus de regering als personen zien, maar u zult het toch met mij eens zijn dat het probleem dat het kabinet Pieterse geschapen heeft, door het kabinet Vroom of het kabinet Dreesman moet worden gered. Die moeten opknappen wat een ander mis heeft gedaan, en dan kunnen de personen wisselen en daarmee de visie op het probleem, maar het probleem blijft en moet opgelost worden, onverschillig door welke regering of door welk kabinet. Dat is het juist, en wanneer u nu zegt: "ze stappen weg", ja inderdaad ze stappen weg, maar ze stappen alleen weg om plaats te maken voor een ander die denkt dat hij het beter kan. En als die andere het niet beter kan, nu dan merkt u dat gauw genoeg en dan merkt het volk het ook en dan komt er wat ze noemen een kabinetscrisis of de kamer krijgt ontslag, nietwaar, of er komt staking en oproer en relletjes.

En zo is eigenlijk het volk de barometer van de regering, de regering is altijd net vijf passen voor. En dat is nu heel prettig als het een gezamenlijke mars is naar één doel, maar in sommige gevallen, als in Frankrijk, lijkt het meer om een partijtje nalopertje te spelen waarbij het volk een bijl heeft en het kabinet de benen probeert te nemen voor de problemen.

Maar, hoe het ook zij, als het kabinet kiepert daar op een gegeven ogenblik de regering onhoudbaar wordt, dan heeft dat volk nog een reserve, traagheid van de massa.

En als ze dan plotseling zo'n voorbeeld zien dan nemen ze maatregelen, geloof me dat.

Het aardigste voorbeeld daarvan dat kunt u zien in Amerika. Als je in Amerika die regering eens op de keper zou gaan bekijken, dan zou je zeggen: tjonge, tjonge, tjonge, er is hard een nieuwe bezem nodig zo nu en dan. Maar als je dan ook eens goed gaat kijken wat er gepresteerd wordt dan neem je je pet af en dan zeg je: hé, schijnbaar is dus de aard van de regering niet alléén beslissend, maar het volk wat er achter staat. En zodra als die regering nu een te grote blunders maakt, dan corrigeert het volk dat, begrijpt u?

Reactie: Nee.

Antwoord: Nee, dat begrijpt u niet, nou kijk eens het is heel doodeenvoudig.

Vraag: De reserve is de bodemrijkdom.

Antwoord: Bodemrijkdom, nou dat ben ik niet met u eens hoor.

Reactie: Daarom ga ik ook in debat.

Antwoord: Juist, en nu doet u dus precies hetgeen wat de inleider u heeft gevraagd om niet te doen - zo tussen neus en lippen door - maar ik zal u antwoord geven, u zegt de bodemrijkdom van Amerika. Bent u er zich van bewust dat op het ogenblik een derde van de Amerikaanse bodem zodanig verarmd is dat er geen werkelijke landbouw meer mogelijk is, terwijl anderzijds de houtreserves geslonken zijn tot op een tiende, bent u zich er verder van bewust dat ook de mijnbouwgebieden, de ontginningsgebieden, de oliebronnen etc. zo langzamerhand aardig al hun eindje toegaan. Maar weet u wat de werkelijkheid is.

Amerikanen is een heel eigenaardig volk. De Hollander die is het beste als hij het uit kan tekenen en uit kan tellen en er twintig keer over denken. Een Amerikaan in een dergelijke situatie maakt blunders, maar zet een Amerikaan tegenover een noodzaak en van een halve veter en een oude schoen en twee kleine wieltjes maakt hij een nieuwe automobiël en hij gaat een wereldtoer maken. Dat is een Amerikaan, jong, ruw, onbeheerst vaak, maar aan de andere kant met een zekere goedhartigheid, een zekere kleinburgerlijkheid en een vermogen om zich uit moeilijke situaties te redden, waar ze in de oude wereld graag een puntje aan zouden willen zuigen. Dat is de reserve.

Denkt u dat de reserve van Nederland zijn landbouw is? Ach, wel nee, de reserve van de Nederlander is het feit dat de Nederlandse arbeider nog steeds een arbeider is die consciëntieus werkt ondanks alles, dat is Nederlands reserve. Dacht u dat de reserve van Zwitserland een berg was met een geitje erop en een kerel of een griet die "holadio" staat te roepen? De reserve van Zwitserland dat is de koppigheid van zijn bevolking en het geduld van zijn bevolking. En zo heeft ieder land z'n eigen grondeigenschappen en die liggen heus niet, mijn waarde vriend, in bodemrijkdom, die liggen in de verborgenste hoekjes van de mensen, dat is het karakter van de mensen en dat komt naar voren wanneer het er werkelijk om spant,

eerder niet. En daarom zeg ik: het volk heeft de reserve die het in staat stelt om zich te herstellen, wanneer de regering ten onder gaat, al zou een heel land failliet gaan. Nou, dat was even een brokje politiek.

Reactie: Gelach.

Antwoord: Maar enfin, ik heb mijn mening gezegd en u begrijpt wel, er is geen mens die dat allemaal voor zoete koek behoeft aan te nemen hoor, denkt daar maar rustig op je eigen manier over. Maar als je het ons vraagt, nu ja, wij zien die zaak van een beetje van een andere kant, wij zien dat niet uit een standpunt van politiek, van sociale belangen, van economie, maar wij zien dat meer als een geestelijk vermogen. En die geestelijke vermogens van de wereld die zijn verduveld gezond, want anders was er op het ogenblik geen mens meer die het levenswaard vond, geloof me dat. Maar een mens, is een heel eigenaardig mens. Als je een Hollander naar de hel stuurt, dan staat hij over 5 minuten gebakken worst te verkopen of ijsco's.

Reactie: Hilariteit.

Antwoord: En dat is een eigenschap hoor. En als je hem naar de hemel stuurt, dan sticht hij onmiddellijk een kunstcollectie van bijzonder fijn uitgevoerde harpen en dan exporteert hij dit eventueel naar het vagevuur. U begrijpt wat ik bedoel, het zit van binnen.

Ik maak er nu eigenlijk een grapje mee, maar het zit in uzelf, zoals u hier zit - een stukje van het Nederlandse volk - zoals ze er buiten staan en zoals ze misschien ergens in een arbeidsbureau of een stempellokaal staan of ergens aan de dijk te spitten of in de fabrieken, zoals ze in de kerken zitten en zoals ze in de kroeg zitten zelfs, daar zit van binnen iets in, een eigenschap die waarde heeft, een eigenschap die de mensen maakt tot wat meer dan alleen maar de redeloze en domme massa, omdat ze niet hun aard kunnen en willen verloochenen. En me dunkt dat daar voldoende bewijzen van gegeven zijn, niet alleen in Nederland maar ook in Rusland, kort geleden in Oost-Duitsland, in West-Duitsland, gaat u overal maar kijken.

En dan mag er misschien een assemblee zitten en die mag zo nu en dan een beetje kolderachtig debatteren, wat geeft dat, daar staan achter mensen, mensen met eigenschappen die goed zijn, mensen met uiteindelijke verlangens naar liefde en naar vrede, mensen die het ook een ander nog wel gunnen de meesten. En daarom zeg ik u: een volk heeft een reserve, een reserve die verder gaat dan de regering. Een regering kan vallen of verdwijnen, de vorm van een staat kan veranderen, maar het volk blijft zichzelf gelijk, het volk heeft altijd weer de veerkracht om op te staan, zelfs daar waar je het niet meer zou verwachten.

Nou, en met dat saluut wordt het zo langzamerhand weer tijd dat ik afscheid ga nemen en dan krijg je natuurlijk "het schone woord". Nou, die zal het misschien een beetje fijner en netter zeggen dan ik, maar geloof me, het kan er niet meer van harte gemeend uitkomen.

Nou, goedenavond.

HET SCHONE WOORD

Goedenavond vrienden.

Vanavond heb ik dan het genoegen om voor u "Het Schone Woord" te verzorgen en de behandelingswijze wil ik mij deze keer ook niet voorbehouden, meestal doen we dat wel, maar de meeste stemmen gelden.

Wat moet het zijn, een verhalende vorm, dus bv. een sprookje of een legende of voelt u meer voor de poëtische vorm? Met algemene stemmen zou ik haast zeggen is het sprookje aangenomen. Uitstekend, en waarover moet het handelen?

Reactie: Avondrood - Predestinatie - Verlangen - Verrijzenis - Vrede - Liefde.

Antwoord: Nu, laten wij dat sprookje dan noemen: "De man die het onontkoombare ont-kwam". Daar hebben we dan meteen de predestinatie.

Het was een eigenaardig geval, hij was geen heilige en aan de andere kant kun je hem toch ook geen gewoon mens noemen. Dag in dag uit was hij verzonken in alle dingen behalve in datgene wat hij geacht werd te doen. Want, als men hem zei: "Janus, ga jij nu eens de boomgaard in en jaag de merels weg", dan was hij binnen vijf minuten verzonken in een beschouwing over die vogels en hoe ze het klaar speelden om de rijpste vrucht nu juist te kiezen uit die grote veelheid en hoe ze op een handige manier die pit nog net aan het steeltje wisten te laten zitten, iets waarmee natuurlijk zijn baas het niet eens was.

En aangezien het lang geleden is dat dit verhaal gebeurde, een tijd dat er nog geen grenzen waren en geen grenzenformaliteiten, een tijd dat we eigenlijk alleen maar konden spreken over, nu ja, je neemt een knapzak en je wandelstok en je wandelt, want geld om zo nu en dan een schuit of misschien zelfs een koets te betalen, dat had Janus zeker niet.

Maar op een goede dag was hij zo verzonken in de aanschouwing van alle dingen weer, want het was een buitengewoon mooie dag en de zon neigde zich zo langzamerhand naar de horizon toe, terwijl aan de andere kant, daar waar ze op pleegde te komen, reeds een wazig blauw de komende avond voorspelde, toen liep hij zo te kijken dat hij vijf grote aarden kruiken kapot liep en toen was het zijn baas genoeg. Met een hele serie woorden die ik niet mag herhalen en enkele meer tastbare uitdrukkingen van zijn misnoegen, gooide hij de jongen zijn bundeltje toe, zijn stok, gaf hem nog een homp brood en zei: "galgenaas, ga jij de wereld maar in, ik kan je niet gebruiken." En iedereen die de jongen kende - het was een jonge man per slot van rekening van een jaar of twintig, tweeëntwintig - die dacht, dat is onontkoombaar, deze mens moet ten gronde gaan, die eigenaardige eigenschappen om alles te zien en te bedenken, behalve datgene wat hij voor zijn brood moet doen.

Maar Janus die maakte zich daar niet druk over. Toen hij met wat hoofdschudden wat van zijn oorsuizingen bevrijd was, liep hij gemoedelijk de grote weg op en in zijn hart was een zeker vertrouwen, een vertrouwen van; ach, het zal wel terechtkomen.

En Janus die liep te kijken naar het avondrood. Het was of de zon - bij wijze van vergoeding misschien wel - plotseling alle vermiljoen uit het hele Al had uitgestort op die kleine strook hemel en in vreugdekleuren overwaaiend, de wereld maakte tot een betoverd land.

En in dat betoverde land liep Janus de zon achterna en toch ook de avond tegemoet.

U weet hoe dat gaat wanneer je zo verstrooid bent, dan voel je altijd een zekere wrevel tegen ieder die je eraan herinnert, je zou zo graag je innerlijke vrede behouden.

Maar Janus was iemand die vrede zocht, niet bij de mensen maar wel bij de schepping.

En zo heeft hij dan geslapen tussen de dieren van het veld en zelfs de uil heeft niet zo onharmonisch en onmelodieus als anders geschreeuwd, omdat er een mensenkind lag te slapen, dat liefde voor de dierenwereld kende. En de bloemen 's morgens, ach, ze hebben wat extra mooi gegeurd, ze hebben zich opengeplooid en ze hebben zelfs een paar knoppen die eigenlijk nog niet rijp waren, geopend om wat troost te geven aan die kleine zwerver die daar lag met nog een schamele korst brood. En de vogels zongen hem een ochtendlied en de bomen hielden hun bladeren stil, opdat niet de dauw die hem toch al zo vochtig had gemaakt van hun bladeren afvallen, ze hem in een kleine regen zouden zetten.

En zelfs de nevel ging voorzichtig om hem heen, want wie de natuur liefheeft, kan in de natuur vrede vinden.

Maar, zoals gezegd het was een dom en een verstrooid mens en hij vergat naar de bloemen te kijken, want hij dacht aan de weg en de weg had zijn volle belangstelling.

Misschien zou hij verder zijn gegaan, verder zonder naar die schoonheid te kijken, wanneer niet een grote zwarte roek zich daaraan had geërgerd. En die ging naar beneden en die zei: hé, Janus, Janus kijk om je heen, kijk toch niet alleen zover weg, zoek het toch in dat wat je doen moet, kijk rond je, de bloemen die hebben feest gemaakt voor je, en de vogels, ze zingen voor je. Die weg, wat is die weg van belang? Wees hier een ogenblik en vertrouw op God en alles zal in orde komen.

En ja, misschien vindt u dat die Janus werkelijk een idioot was, want hij verstond niet alleen de vogels, maar hij bleef rustig zitten en kauwde zijn schamele korst brood, genietende van bloemen, van weide, van bomen. Hij is in dat bos gebleven vele jaren en hij is er oud en grijs geworden. En toen is hij eindelijk, eindelijk weer eens teruggegaan en hij kwam aan de hoeve waar eens de boer hem wreed had weggejaagd. En de boer leefde nog want hij kwam uit een taai geslacht. En toen hij die vreemde zag met die zachte ogen, toen zei hij: zo oude, wil je

ook nog wat verdienen? Ja, zei Janus, want hij wist niet wat hij anders moest zeggen, want hij was niet gewend om meer met de mensen te spreken.

En toen zag de boer hoe de paarden eens zo goed werkten, hoe ze tam en stil bleven staan, zelfs de wildste, onder de hand van die mens. En toen heeft hij gezegd: waar kom je eigenlijk vandaan? Het klonk misschien niet erg duidelijk want er waren niet veel tanden meer in zijn mond, maar Janus heeft het toch begrepen en hij heeft gezegd: ik ben Janus.

Janus heeft de boer gezegd: zijt ge dan uit de dood verzezen? Ja, wat moest Janus daarop zeggen. Hij heeft lang nagedacht, drie dagen lang, voordat hij een antwoord gaf, maar toen hij het antwoord gaf toen was de boer stil en hij heeft lang, heel lang na moeten denken.

Want deze vroegere idioot, deze verstrooide, deze mislukkeling, weet u wat hij zei.

Ik ben weggegaan in het avondrood, ik ben wakker geworden in een morgen, zonder vertrouwen, totdat een vogel mij gezegd heeft: zie rond je heen en vertrouw in je God en toen heb ik God vertrouwd, ik ben in het bos gebleven en ik heb er een paar stukjes land die ik goed bebouwd heb en de dieren houden van me, maar ik wilde zo graag nog eens de oude stee terugzien. Toen heeft de boer verwonderd zijn hoofd geschud en toen hij eindelijk, eindelijk, het woord weer richtte, toen die oude man, eigenlijk alleen om wat te eten op de hoeve werkte, toen zei hij: "Janus ge zijt herzezen" en het vreemde was dat die idioot het begreep.

Die man die iedereen voor een idioot had gehouden altijd, want hij zei: "ja, ik ben herzezen, een herrijzenis was het mij toen ik begreep dat God het werk altijd vlak voor je legt, dat zij die naar den einder schouwen altijd verkeerd doen. Vanaf dat ogenblik ben ik begonnen te werken, te werken zo hard als ik kon en ik heb goed gewerkt". En heb je vrede gevonden?

Ja, ik heb de vrede gevonden, Ken je geen verlangen meer? Nee, ik ken geen verlangen meer, want overal waar ik zie, zie ik het werk van mijn handen, waar ik rondzie, daar zie ik de natuur die mijn vriend is, ook al is ze soms bar en kil en wreed. Ik zie de dieren en de planten en ik ken ze, ik ken geen verlangen meer want wat kan schoner zijn dan dit.

En Janus is weggegaan. Maar een paar dagen later reed er een kleine sjees tot aan het bos en een oude tandeloze man kwam naar de kleine bescheiden hut die daar gebouwd was.

En daar hebben die twee ook nog lang gepraat, heel lang en de boer is niet meer teruggekomen en ook Janus heeft men dood gevonden daar, waar hij tijdens het verzorgen van die boer ziek werd en stierf. En toch vertellen ze daar in de streek dat vandaag en morgen en overmorgen telkenmale wanneer de zon gelachen heeft op de dag en het avondrood de hemel heeft gekleurd, wanneer de eerste sterren komen, er een vreemde sjees rijdt door het land, een sjees met twee oude mensen, één tandeloze boer, gebogen, knoestig en vergrauwd in het werk en één met lange witte haren en met jonge ogen en een blijde lach die wat jonger is en ze zeggen: waar die gaan daar komt het geluk en de vruchtbaarheid.

Ach ja, ze zijn herzezen en ze gaan nog over de wereld soms, maar groter, veel groter is het rijk dat ze kennen en waarin ze de vrede gevonden hebben.

Wie oorspronkelijk de boer had gekend die zou ervan overtuigd zijn dat hij eens zeker in het hellevuur zou moeten branden en wie Janus had gekend die had zeker gezegd: deze mens is een dwaas en zal nooit wijs worden, En toch ze zijn beiden ontkomen, ontkomen aan dat wat onontkoombaar scheen, Janus omdat hij een enkel woord dat hem werd gezegd goed begreep en het in de praktijk bracht en daardoor zijn leven veranderde en de boer omdat hij afstand deed van zijn boerentrots en gegaan is tot een eenvoudig mens die Gods kracht in zich droeg.

Ik dank u voor uw aandacht.

Ik wens u een goedenavond en gezegende huisgang.